

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

אמור
גליון לה (רלד)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים וארבע לבריאה

ת ו כ ו ה ע נ ל נ ל ם

ל ק ו ט י ש ל ח ו ת

גדר מצות תפלה לפי הרמב"ם ד
החילוק בין אור השכל ושכל ז

ר מ ב ם

ציונים ומפתחות לביאורי הרמב"ם שנתבארו בלקו"ש ח"א -
כג החלת הרמב"ם בהפסוק אז לא אבוש הוא ע"ד התחלת שו"ע -
אוי"ח הרמז ב"משה בן מימון הספרדי"
השייכות של מנין המצות להסימנים שהם מסמנים
דיוק לשון הרמב"ם ר"ע וחביריו קיבל
הערות במנין המצות להרמב"ם
מנין המצות שבספר קנין
שישים מצות עשה הכרחיות בסוף סהמ"צ להרמב"ם
הערות בהרמב"ם בשיעור השבועי
דיוק הרמב"ם בהל' יסוה"ת בה"כופר בעיקר" (גליון)
"חי ה'" (בפתח ולא בצירי) (גליון)
חלוקת המ"ע ול"ת דסהמ"צ להרמב"ם של ח"ד שאוועל
כג

נ ג ל ה

כלי בשם בוכיא
הגעלה בכלי כסף
הגעלה בכלי שנבלע בו דבר היתר ואח"כ נעשה איסור -
(גליון)
הסיבה אצל נשים (גליון)
ב' תבשילין שעל הקערה (גליון)
לצאת חיוב לחם משנה (גליון)
הערה בסה"מ תקס"ז (גליון)
כו

ח ס י ד ו ת

בד"ה ויקם עדות וגו' בביאור הפסוק "אלקים אל דמי לך". כז
דלכל ישראל יש נשמה של קדושה
התלבשות המצות בגשמיות
אכילת המן
כח
כח
כח

ש י ח ו ת

האם נאמרה פ' בהמות טמאות מיד אחרי מ"ת (גליון)..... כט
והי' אור הלבנה כאור החמה (גליון)..... כט
חודש אייר מסוגל לרפואה..... כט
כ"ו ניסן יום פטירת יהושע בן נון..... ל
הקדמת הרמב"ם בפסוק "אז לא אבוש וגו'"..... ל
ספה"ע מצד ההשתוקקות למ"ת..... לא
"זדונות נעשית כזכיות"..... לב
החילוק בין שנה וחדש (גליון)..... לב
כל הקונה אות באחד מספרי תורה הכלליים מתחבר אם -
הס"ת שכתב משה..... לד
שם הקדוש מתחיל ביו"ד ומסיים ביו"ד..... לד

ש ו נ ו ת

הערות בדברי הרמב"ם..... לה

ה י ו ם י ו ם

הערות ללוח היום יום..... לה

ל ק ו ט ל ש י ח ו ת

א. בלקו"ש חכ"ב שיחת אמור א' מביא מ"ש הרמב"ם בפ"א דהל' תפלה ש"חייב מצוה זו כך הוא שיהא אדם מתחנן ומתפלל בכל יום ומגיד שבחו של הקב"ה ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנה ואח"כ נותן שבח והודי' לה' על הטובה שהשפיע לו".

ומחדש שמהרמב"ם יוצא דהחפצא של מעשה התפלה הוא "מתחנן ומתפלל", כוונת הלב (וכלשון הרמב"ם "ואח"כ שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנה").

ובהערה 34: לכאורה זהו עיקר גדר מצות תפלה - בקשת צרכיו, משא"כ שבחו של הקב"ה ה"ז בעיקר הקדמה לתפילה, וכפשטות לשון הגמ' (ברכות לב, א. - שהביא הכס"מ לרמב"ם שם ה"ב) "לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל".

אבל בשו"ע אדה"ז סי' קפ"ה סו"ב "סידור שבחיו של מקום... שזהו עיקר מצות התפלה". וכ"מ בסו"ס' שם ואכ"מ.

ובהערה 36 שם: "בחדושי הגר"ח על הרמב"ם, דאם אין לבו פנוי ואינו רואה עצמו שעומד לפני ה' ומתפלל אין זה מעשה תפילה כברמב"ם שם ה"ט"ו "כל תפלה שאינה בכוונה אינה תפלה" עיי"ש... ולפי המבואר בפנים ג"ז אינו מספיק שיקרא מעשה תפלה, אלא צריך להיות הרגש ד"מתחנן (ומתפלל)" בשעת התפלה, "... ובשו"ה ג מציין "אבל ראה לקו"ש חיד"ד ע' 223".

ולכאורה הכוונה למ"ש שם "... אבל מלבד שמסופקני אם גם הגר"ח בעצמו פסק כן למעשה, והרי ספרו הנ"ל הוא פירושו ולא פסקי דינים והלכות, והרי כיון שלא הובא דין זה בשו"ע ובאחרונים, וכך לא בשו"ע רבינו הזקן, בודאי שאין לעשות כזה למעשה, ולהעיר ג"כ מתניא ריש פרק ל"ח עכ"ל"ק.

היוצא מהנ"ל הוא: א) שגדר מהות התפלה לפי הרמב"ם הוא (1) כמ"ש הגר"ח ש"רואה עצמו שעומד לפני ה' (2) יתירה מזו מחדש כ"ק אד"ש ש"צ"ל הרגש ד"מתחנן", (ב) (1) באחרונים ושו"ע אדמוה"ז "לא הובא דין זה" של הגר"ח. (2) לפי אדמוה"ז עיקר מצות התפלה הוא "סידור שבחיו של מקום" ולא בקשת צרכיו. כהרמב"ם.

ולכאורה צ"ע דהנה איתא בגמרא (ברכות. לד, ב):
"המתפלל צריך שיכוין את לבו בכולן ואם אינו יכול לכוין בכולן יכוין את לבו באחת, א"ר חילא אמר רב ספרא משום חד דבי רבי באבות". והובא גם להלכה בטושו"ע סי' ק"א ובב"ח שם ד"ה כותב מבאר הטעם משום ש"ראוי שיכוין את לבו יותר

בספור שבחיו ממה שיכוין בשאלתו וכ"כ הסמ"ק ריש סימן י"א ונראה שמזה הטעם כתב לשם הסמ"ק שאם אינו יכול לכוין בכל הברכות של י"ח לכוין באבות ובמודים ואם אינו יכול לכוין בשניהם לכוין באבות ע"כ וכתב ב"י וצריך תלמוד מנין לו דעדיף טפי מודים משאר ברכות, ולפענ"ד דטעמו לפי שברכת אבות היא תחלת ג' ראשונות שמסדר שבחיו מקודם שישאל צרכיו ומודים היא תחלת ג' אחרונות לאחר שקיבל פרס מרבו דמשבחו והולך לו... "עכ"ל השייך לענינינו.

ולכאורה הנ"ל הו"ל מקור נאמן לשיטת אדמוה"ז שהעיקר הוא "סידור שבחיו של מקום" (אף שבשו"ע אדמוה"ז בריש סי' ק"א אינו מביא דברי הסמ"ק - שגם במודים יש לכוין - על הגליון שבשו"ע שם אות ג' איתא: "עצ"ק וצ"ע בטור וע' בב"י". ולכאורה אינו מתייחס לתי' ב"ח הנ"ל ועי' גם פרדשה שם ויל"ע).

ומאידך מצינו בדברי הב"ח (ריש סי' צ"ח) שכותב: "... ולפי זה אם לא אמרה בלשון תחנונים אפילו דיעבד לא הוי תפלה וצריך לחזור ולהתפלל". (וראה בביאור הלכה שם דמביא "כמה פוסקים המצריכין לחזור ולהתפלל מחמת זה, הלא המה הב"ח והא"כ וכן מוכח מהב"י והמאמר מרדכי ומגן גבורים הוכיחו מהרמב"ם (פ"ד מה"ת הלכה ט"ז) דסבר ג"כ הכי ולדעתו אין ראייה דכה"ג מה שאמר שם לפיכך צריך לישוב מעט וכו' בודאי היא רק לכתחילה...".

(אמנם על מה שדייק כ"ק אד"ש מפ"א - חיוב מצוה כך הוא וכו"ל לא שייך דיחוי זה ודו"ק).

ומסיים ד"נ"ל פשוט דאפילו לדעת המאמר ומגן גבורים אין לעיכובא רק באבות לבד ובשאר ברכות רק לכתחילה דהלא לדידהו עיקר הטעם משום כוונה וכמו שהוכיח מהרמב"ם וא"כ בשאר ברכות לא הוי עיכובא דיעבד".

(אולם לפי המובא לעיל מהגר"ח והחידוש של כ"ק אד"ש שכוונות אלו הם בעצם המהות דתפלה הרי לפי"ז לכאורה אין לדמות כוונת "תחנונים" למ"ש הרמב"ם שהכוונה לעיכובא הוא רק באבות דשם המדובר כוונה לפירוש המלות וכמ"ש בחידושי הגר"ח שם בארוכה) וראה גם בכף החיים שם ס"ק ט"ז וש"נ).

הרי לכאורה דגם אם סוברים שעיקר מצות התפלה הוא סידור שבחיו בכ"ז יש לפסוק דצ"ל הרגש ד"מתחנן" ועד לעיכובא. וחזינן לכאורה דגם יתירה מדברי הגר"ח - רגש של תחנונים, הובא לפסק דין בכמה אחרונים (אף שכמובן יש חולקים בדבר), וצ"ע. ואו"ל "דלשון תחנונים" לחוד ו"רגש תחנונים" לחוד, ד"לשון" הוא חיצוני יותר משא"כ רגש ודו"ק.

אך עיל"ע לכאורה דהנה אדמוה"ז בסי' ק"ו סעי' ב' כותב: ש"עיקר מצות התפלה הוא מן התורה שנאמר ולעבדו בכל לבבכם איזו עבודה שבלב זו תפלה אלא שאין לה נוסח ידוע מן התורה ויכול להתפלל בכל נוסח שירצה ובכל עת שירצה ומשהתפלל פ"א ביום או בלילה יצא ל"ח מן התורה וע"פ סברא זו נהגו רוב הנשים שאינן מתפללין ל"ח בתמידות שחר וערב לפי שאומרות מיד בבקר סמוך לנטילה איזה בקשה ומן התורה יוצאות בזה ואפשר שאף חכמים לא חייבו ל"ח יותר, אבל ל"א שעיקר מצות תפלה היא מד"ס שהם אנשי כנה"ג שתיקנו ל"ח ברכות על הסדר להתפלל אותן שחרית ומנחה חובה וערבית רשות ואע"פ שהוא מ"ע מד"ס שהז"ג והנשים פטורות מכל מ"ע שהז"ג אפי' היא מד"ס כגון הלל וקידוש הלבנה אעפ"כ חייבו אותן בתפלת שחרית ומנחה הואיל ותפלה הוא בקשת רחמים וכן עיקר".

והעירוני גם ממ"ש אדמוה"ז שם ס"ד: "מ"מ תפלה הואיל ואינה אלא בקשת רחמים של עניני עוה"ז אין לו להניח חיי עולם ולעסוק בחיי שעה". חזינן לכאורה דגם אדמוה"ז ס"ל כדעת הרמב"ם שעיקר מצות תפלה הוא בקשת צרכיו ובהערה 34 הנ"ל כותב שדעת אדמוה"ז הוא שעיקר מצות תפלה הוא "סידור שבחיו", ולא כהרמב"ם - "בקשת צרכיו".

ולקושטא דמילתא לכאורה מגמ' (ברכות לב, א) "לעולם יסדר אדם שבחיו של מקום... ואח"כ יתפלל הנ"ל, לא רק ששמע כן "מפשטות לשון הגמ' כמ"ש בהערה 34 שם, אלא לכאורה מוכרח כן, דהרי בגמ' שם ממשיכים: "מנלן ממש דכתיב ואתחנן אל ה' בעת ההיא וכתוב ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה אשר מי קל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך וכתוב בתריה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגו'".

ולכאורה עיקר מטרת השבח שהקדים משה הי' רק ככדי

לבקש אח"ז.

ואו"ל בד"א בכדי לתרץ דברי אדמוה"ז הנראין לכאורה כסתרי בהדדי, דבתפלה ישנו שני דברים א) סיבת מצות ותקנת התפלה, ב) מהות התפלה, סיבת התפלה הוא ע"ד מ"ש בדרך מצותיך ריש שרש מצות התפלה "שציונו הש"י בזה שיבקש האדם זה ממנו ית' לבד שיושיעו ע"ז". ובזה מדבר הרמב"ם בפ"א מהל' תפלה ואדמוה"ז בסי' ק"ו (ולכן גם התפלל משה) ב) מהות התפלה, היינו הנוסח שתקנו חכמים שיסדר שבחיו, מקודם וכו', הרי כמו שכתב הסמ"ק ריש סי' ל"א (הובא בב"ח שם) ד"מי שמכוין בשאלתו ולא יכוין בשבחיו של הקב"ה מחייב את עצמו". ומזה הרי מסיק הב"ח שם ש"ראוי שיכוין את לבו יותר בספור

שבחיו ממה שיכוין בשאלתו". עי"ש.

ולכן כאשר כבר מתפלל עיקר הדגש הוא להיפך "סיפור שבחיו" ולכן רק זה מעכב,

ברם הסיבה שצריך להתפלל הוא, לבקש ולהתחנן מה' שיושיעו. ודו"ק. ועיל"ע.

הרב שלום דובער הכהן
- נחלת הר חב"ד -

ב. בלקו"ש חט"ו (בהוספות) ע' 474: שאלה: המוזכר בד"ה לולב וערבה תרס"ו אור של השכל ושכל ממש - מהו חלוקם.

מענה כמה דרגות בהשתלשלות השכל. ובקצה וע"י דוגמא "גסה": שכל שמודה במקצת חליג בשבועה. למעלה מזה - השכל דאין אדם מעיז פניו כו' למעלה מזה.

והנה בכל הנ"ל כל המאוחר שבהם איז ווייניגער שייכות צו כלים און אותיות לגבי הקודם לו. וכל המאוחר שבהם הוא סיבה ואור לגבי הקודם לו...

ועד"ז יש למצוא סדר השתלשלות בכל סברא ושכל... ולכן בכל מאמר ומאמר יש לברר מהמשך הדברים למה מכיין ב"אור השכל" ו"השכל ממש".

והנה בד"ה לולב וערבה הנ"ל - כיון שמדבר בבחי' החכ' היינו במקום שאין שם אותיות המח' עדיין, עכצ"ל שחילוק אור השכל והשכל היינו בין התחלת ההנחה (אפליג) ושנראה לו שינטה לאופן כזה וההנחה עצמה, ושניהם הם למעלה מאותיות... עכ"ל (עי"ש).

ויש להעיר (ולהאיר) שבתמשך תרס"ו ע' פ"ב בד"ה ואברהם זקן, ישנו עוד פעם הלשון "שכל", ו"אור השכל" גז"ל: "ויובן זה עד"מ מי שמייגע באיזה דבר מושכל... הנה קודם שמאיר לו האור בגילוי ממש ה"ה מרגיש כבר את אור השכל, קודם שבא לגילוי ממש, והיינו מה שמתחיל להאיר לו, שהרי כשאנו מבין הענין ה"ה בבחי' חשך והעדר האור ואח"כ מתחיל להאיר לו... ואח"כ בא אור השכל בגילוי ממש... הוא בחי' האין דחכ"י. עכ"ל.

והיינו כבמכ' הנ"ל ש"אור השכל" הוא מדרי' כזו (לגבי "שכל ממש") ששייך פחות לכלים "שמתחיל להאיר", ורק אח"כ בא ה"שכל" לגילוי ממש, דהיינו שייכותו לכלים. וכמו "התחלת ההנחה", ו"הנחה", עצמה.

ר מ ב " ם

לתועלת הרבים מביאים אנו בזה "ציונים ומפתחות" לביאורי כ"ק אדמו"ר שליט"א - ממה שנדפס בלקו"ש - על שיעורי הרמב"ם הנלמדים לשבוע הבע"ל (ובקובץ זה גם להשיעורים דשבוע זה).

המפתח נערך ע"י הת' יהודה ארי' לייב שי' שם-טוב.
המערכת

ג. הקדמת הרמב"ם

"אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיך":

התועדות ש"פ קדושים ש.ז. (סוף שיחה ד') - הטעם לפתיחה עם פסוק זה.

"כל מצוות שניתנו בפ' ניתנו... זו... תושבע"פ":

התועדות ש"פ קדושים ש.ז. (סוף שיחה ד') - הקשר מזה עם כללות ספרו.

לקו"ש ח"י ע' 194 חידוש הרמב"ם - שניתנו בב"א - התורה ופ'.

"תורה שבע"פ למדה משה רבינו כולה בבית דינו... וליהושע... מסר תורה שבעל פה וצוהו עליו... וזקנים רבים קבלו מיהושע":

לקו"ש חכ"ג ע' 201 - חילוק קבלת ומסירת התורה ליהושע ועל ידו, משאר המסורות וקבלות.

"רבינו הקדוש חיבר המשנה... וכתבוהו כולם":

לקו"ש ח"י"ב ע' 69 - ההיתר לכותבה משום "עת לעשות לה' הפרו תורתך".

"והם משיבים להם כפי חכמתם... ספרים להביך מהם... שיהיו קרובים למדע":

לקו"ש חכ"ג - מקור לחב"ד בספר הרמב"ם - ועוד הרבה מקומות.

"חיבור זה הלכות הלכות":

לקו"ש חכ"ג ע' 36 - אפ' את"ל שמקור כמה מהדברים הם לא בש"ס - יש להם תוקף של הלכה בתורה.

"מצוות לא תעשה שלש מאות וששים וחמש סימן להם מנין
 ימי שנות החמה":

לקו"ש פ' בא ש.ז. ע' 10 - למה דוקא לימי החמה.

מנין המצוות (שבריש הספר)

לקו"ש ח"י"ז ע' 225 - צע"ג טעם הסדר בספרי ה"יד"
 ובס' המצוות שלו.

לקו"ש חכ"ב ע' 123 - הדיוק בזה. (וראה לקו"ש ח"י"ג
 ע' 56 הע' 11. ובכ"מ).

מצות א"

"מצוה ראשונה... לידע שיש שם אלו-ה":

לקו"ש פ' בא ש.ז. ע' 2 - דיוק לשון מצוה ראשונה,
 ושינויי נוסחאות.

לקו"ש ח"כ ע' 23 - משא"כ בסה"צ כתוב "להאמין", שני
 פרטים במצוה זו.

לקו"ש ח"א ע' 339; לקו"ש פ' בא ש.ז. ע' 2, בענין הנ"ל.

מצות עשה טו

"לקבוע מזוזה":

לקו"ש ח"י"ז ע' 188 - לקבוע ולא לעשות.

מצות עשה טז

"להקהיל את העם":

לקו"ש ח"ט ע' 367 - אין המצוה על היחיד, אלא על
 המלך (או ב"ד).

מצות עשה כ

"לכנות בית הבחירה שנאמר ועשו לי מקדש":

לקו"ש ח"י"ז ע' 91, לקו"ש ח"ט ע' 140 ואילך - טעם
 לקריאת בית המקדש "בית הבחירה".

לקו"ש ח"ט ע' 143 הבאת פסוק ועשו לי מקדש.

(בכסף משנה להלכה הנ"ל - לקו"ש חכ"א ע' 254 - חילוק
 מזבח משאר כלים).

מצות עשה כב

"לשמור בית זה תמיד":

לקו"ש ח"י"ג ע' 56 - דיוק תמיד.

מצות עשה מ

"להקריב כהן גדול מנחה בכל יום":
לקו"ש חכ"ב ע' 22 - איך לדייק בזה.

מצות עשה נה

"לאכול בשר פסח צלי בליל חמשה עשר...":
לקו"ש חט"ז ע' 105 - דיוק הלשון.
לקו"ש חט"ז ע' 107 - דיוק הזמן (ליל חמשה עשר)
משא"כ בנוגע זמן השחיטה, במצוה שלפני זה.

מצות עשה נח

"לאכול את בשר פסח שני על מצה ומרור שנאמר על מצות
ומרורים יאכלוהו":
לקו"ש חט"ז ע' 107 - למה לא כללו ביחד עם מצוה נז
(לעשות פסח שני...).

מצות עשה קיג

"לעשות פרה אדומה להיות אפרה מוכן":
לקו"ש חט"ז ע' 417 - הדיוק להיות... מוכן.

מצות עשה קלד

"להשמיט קרקע":
לקו"ש חט"ז ע' 287 - חיוב על בעה"ב. וכן דיוק לשון קרקע.

מצות עשה קלה

"לשבות מעבודת הארץ שנאמר בחריש ובקציר תשבות":
לקו"ש חט"ז ע' 286 - חילוק בין מ"ש כאן למ"ש בסהמ"צ
מצוה זו.

מצות עשה קנג

"לקדש חדשים ולחשב שנים וחדשים":
התוועדות אחש"פ ש.ז. - לזאור מצוה זו יבטל לעת"ל.

מצות עשה קנה - קע

"מינוי מצוות לו"ט":
לקו"ש חכ"ב ע' 123 - שינוי ברמב"ם מכאן, להלכות
לו"ט במקומם.

מצות עשה קעב

"לשמוע מכל נביא שהיא בכל דור ודור":

לקו"ש חי"ט ע' 177 - דיוק הלשון.

מצות עשה קפב

"להכין שש ערי מקלט... תכין לך הדרך":

לקו"ש חי"ט ע' 101 - דיוק הלשון.

מצות עשה קפח

"להכרית זרעו של עמלק":

מצות עשה קפט

"לזכור מה שעשה לנו עמלק תדיר":

לקו"ש חכ"א ע' 192 - הטעם לחלק לב' מצוות.

לקו"ש חי"ט ע' 221, חכ"א ע' 97 - דיוק הלשון תדיר.

מצות עשה רי

"לאהוב כל... בני ברית":

לקו"ש חי"ז ע' 217 - כל בני ברית, בלי הבדל צדיק או רשע

מצות לא תעשהמצות לא תעשה מו

"שלא לשכון בארץ מצרים לעולם שנאמר לא תוסיפון לשוב":

לקו"ש חי"ט ע' 171 - דיוק בהבאת פסוק זה.

מצות לא תעשה פ

"שלא לפסוע על המזבח":

לקו"ש חכ"ב ע' 121 - שינויים בלשון הרמב"ם מכאן

להלכות בית הבחירה, וסה"מ.

מנין המצוות על סדר הלכות הרמב"ם

(ראה לעיל בתחילת "מנין המצוות" לקו"ש חי"ז.)

ספר הראשון

"אכלול בו כל מצוות שהם עיקרי הדת... כגון יחוד השם

ב"ה ואיסורי עבודת כוכבים... ספר המדע":

לקו"ש ח"כ ע' 18 - "להעיר שלא הזכיר שם שאר המצוות

שבספר המדע" ועי"ש.

ספר השמיני "...מצוות שהם בבנין המקדש"; לקו"ש ח"ט ע' 143 - דיוק לשון מקדש.

הלכות יסודי התורה: (על כללות הלכות אלו וכן ביאור רחב על הלכה הראשונה: ראה התועדות: ל"ט כסלו תשל"ה והתועדות אחרי זה (נדפס בהפרדס תשרי תשל"ו) וכן התועדות אחש"פ ש.ז.)

פרק א הלכה א: "יסוד היסודות ועמוד החכמות": לקו"ש שמות ש.ז. הע' 50 - ר"ת הוי"ו; לקו"ש ח"א ע' 339 - בעבודה.

לידע שיש שם מצוי ראשון: לקו"ש ח"א ע' 279 - מוכרח לדעת, אחרי יסוד האמונה. (וראה לעיל בבנין המצוות) - מצוה א'; לקו"ש חט"ז ע' 44 - שיש שם.

"וכל הנמצאים נמצאו מאמתת המצאו": לקו"ש ואתחנן תשמ"ג הע' 41, לקו"ש פ' וישב - ל"ט כסלו ש.ז. הע' 84 - נמצאו - בדרך ממילא; לקו"ש ח"א ע' 318; לקו"ש חט"ז ע' 43 - דיוק לשון אמתת המצאו.

הלכה ב: "ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי": לקו"ש חט"ז ע' 44; ביאור (ע"פ פנימיות הענינים); לקו"ש ח"י ע' 257 - חידוש של הלכה זו על הלכה א;

הלכה ד: "הוא לבדו האמת ואין לאחר כאמתו... אין שם מצוי אמת מלבדו כמותו": לקו"ש פ' ואתחנן תשמ"ג - לא לפי ומבואר בחסידות, וההכרח לזה.

הלכה ו: "וכל המעלה על דעתו כו' עובר בל"ת... לא יהי לך": לקו"ש ח"א ע' 280 - ביאור שיטות בזה

פרק ב הלכה ב: "והאיך היא הדרך לאהבתו וליראתו בשעה שיתבונן": לקו"ש ח"י ע' 228 - הכרח ההתבוננות - לשיטת חב"ד. (וכן ראה שם ע' 235, ח"א ע' 246).

"בשעה שיתבונן האדם... ויראה מהן חכמתו... ומתאוה... לידע השם": לקו"ש חט"ו ע' 142 - ג' דרגות.

הלכה ז: "שינוי שמות המלאכים... עשר שמות": לקו"ש ח"ט ע' 408 - חילוקי דיעות בזה.

הלכה ח: "וכל הצורות האלו חיים": לקו"ש ח"ג ע' 205 - דיוק הלשון חיים.

פרק ג הלכה ח: "והשמש גדול מהארץ כמו מאה ושבעים פעמים": לקו"ש ח"י ע' 180 - זהו מקור למ"ש בשער היחוד והאמונה פ"ז.

הלכה ט: "כל הכוכבים... בעלי נפש דעה והשכל": לקו"ש חט"ו ע' 474 - אופן הבנתם.

"ודעת הכוכבים... גדולה מדעת בני אדם": לקו"ש ח"ג

- עי"ז יובן פי' (הלכות מלכים פי"א ה"א) "דרך כוכב מיעקב זה דוד".

פרק ד הלכה ח-ט: "נפש יודעת ומשגת... יודעת ומשגת"; לקו"ש ח"י"ג ע' 151 - השגה הוא מצד הנפש.

פרק ה הלכה א: "כיצד כשיעמוד עובד כוכביני ויאנוס... יעבור ואל יהרג, שנאמר במצוות אשר יעשה האדם וחי בהם וכו'"; לקו"ש אחרי ש.ז. - חילוק גדר יהרג ואל יעבור שנאמר כאן, למה שנאמר בנוגע שבת (הל' שבת פ"ב ה"ג). וכן ביאור דיוק הלשונות.

הלכה ב: "אם מתכוין להעבירו על המצות" (ובכס"מ); לקו"ש ח"י"ג ע' 219 - אפ"ל "ערקתא דמסאנא".

הלכה ד: "עבר ולא נהרג ה"ז מהלל את ה'"; לקו"ש ח"י"ז ע' 395 - טעם לדבר

פרק ז הלכה א: (לקו"ש חכ"ג ע' 88 ואילך - ביאור גדר הנבואה ותנאי' לדעת הרמב"ם שהא-ל מנבא את אדם; לקו"ש ח"י"ג ע' 31 - הסבר בדברי רמב"ם אלו.

"ואין הנבואה חלה אלא על חכם וכו'": לקו"ש ח"י"ד ע' 73 - נבואה עכשיו; לקו"ש ח"ח ע' 337 - הרמב"ם לא הזכיר התנאי דצ"ל בא"י; לקו"ש ח"כ ע' 91 - המשך הלכות אלו להלכות בנוגע לידיעת ה'.

"חכם גדול בחכמה... בעל דעת רחבה": לקו"ש ח"ו ע' 38 - ובזה יומתק מעלת נבואת משה (שבהלכה ו).

(חילוק התנאים שהזכיר הרמב"ם, למאמרי חז"ל דשבת ונדריים - ראה לקו"ש חכ"ג הנ"ל, ח"ט ע' 10, ובכ"מ).

הלכה א ד-ה: "ואין הנבואה חלה אלא על כו', שמכוונים בעתם וכו' אפשר... שלא תשרה"; לקו"ש ח"י"ז ע' 94 - מצד כל תנאי הנ"ל מובן שצ"ל הפשטת גשמיות.

הלכה ו: "עומד על עומדו שלם": לקו"ש ח"ט ע' 185 - פי' בזה.

"ומה הפרש בין נבואת משה": לקו"ש ח"י ע' 53, עי"ש.

פרק ח הלכה א: "בך יאמינו... במעמד הר סיני שעין לנו ראו...": לקו"ש ח"י ע' 188 - לפי"ז מה טעם למחלוקת קורח.

הלכה ב: "שכל נביא... אין אנו מאמינים בו מפני האות לבדו, אלא מפני המצוות וכו'": לקו"ש ח"ט ע' 177 - עפ"ז אינו מובן סיום פרק זה (וביאור, וכן ביאור על הלכה זו והלכה א).

פרק ט הלכה א: "ולא גרעון ולא תוספות... לא תוסיף עליו ולא תגרע": לקו"ש חט"ו ע' 138 - טעם על הבאת פסוק זה דוקא.

הלכה ב: "כמו שאמר האחרון בהם": לקו"ש חלק י"ד ע' 73 - הכוונה בזה.

הלכה ג: "לא נאמר אלא המקריב בחוץ כו' אבל אני מקריב כו' להכחיש נביאי הבעל": לקו"ש ח"ד ע' 71 - ביאור שיטת הרמב"ם בגדר דבר שהותרה.

פרק י הלכה ג: "שאינ הנביא עומד לנו אלא להודיענו דברים העתידיים": לקו"ש ח"ט ע' 183 - אין להם גדר דציווי הו"י.

הלכה ד: "אם הבטיח על הטובה... ולא בא בידוע שהוא נביא שקר": לקו"ש חח"י ע' 274 - חילוק מדברי תורה ודברי נבואה.

הלכות דעות: פרק א הלכה ד: "שמח כל ימיו": לקו"ש ח"א ע' 338 - להתאים עם מאמרז"ל (תענית כט, סע"א) "משנכנס אדר מרבין בשמחה".

הלכה ה: "והלכת בדרכיו": לקו"ש ח"ד ע' 1130 - ביאור במצוה זו; לקו"ש ח"ג ע' 290.

פרק ב הלכה א: "בני אדם שנפשותיהם חולות": לקו"ש ח"ו ע' 65 - תיווך הסתירה (לכאורה) למש"כ בהל' תשובה (רפ"ה).

הלכה ב: "וכיצד היא רפואתם...": (ולח"מ): לקו"ש ח"ט ע' 7 - ת"י לחלק מקושי' הלח"מ.

"אם ה'י רחוק לקצה הא' ירחיק עצמו לקצה השני": לקו"ש ח"ד ע' 28 - עפ"ז יובן שטומאת זובה נטרה ע"י שבעה ימים נקיים ממש בלי הפסק.

פרק ג הלכה ב: "לא יהי' בלבו לקבוץ ממון לבד אלא...": לקו"ש ח"ב ע' 118 - כל מעשיך יהיו לשם שמים.

הלכה ג: "וכל מעשיך יהיו לשם שמים כו' בכל דרכיך דעהו": לקו"ש ח"ג ע' 907 - אין זה כפל לשון אלא ב' ענינים.

שם: "עובד את הו"י... בשעת שבועלי": לקו"ש ח"ב ע' 692 - אף שכתב דאי לאו יצה"ר פסק החימום.

פרק ד: לקו"ש חכ"ג ע' 35 - אף עניני רפואה נצחיים הם - מתאים לכלל, שהרמב"ם מביא בספרו רק הנוגע לדורות.

הלכה א: "והיות הגוף בריא ושלם מדרכי ה' הוא": לקו"ש ח"י ע' 4 - שמירת הגוף; לקו"ש ח"ג ע' 806 - לכאורה צ"ל "מדרכי עבודת ה'", או מדרכי ידיעת ה'" עיי"ש.

הלכה יט: י"ש"ז...כח...וכל שתצא וכו'": לקו"ש ח"י"ט
396 - בחטא מתבטא בגלוי פעולות חטאים בכלל.

פרק ה הלכה א: "כשם שהחכם ניכר...כך צריך שיהא ניכר במעשיו ובמאכלו": לקו"ש ח"ד ע' 1248 - אף שלכאורה דברים אלו הם חיצוניות; לקו"ש ח"ו ע' 186 - דיוק בלשון א) חכם. ב) במעשיו. וכן העשר דברים שמונה שם (ועיין לקו"ש ח"ד ע' 1248); לקו"ש ח"ז ע' 340 - דיוק לשון א) ניכר ב) במאכלו (בלא וא"ו); לקו"ש ח"ח ע' 155 - הצורך לזה.

פרק ו הלכה א: "אם ה' במדינה שמנהגותי רעים כו' ילך כו'": לקו"ש ח"ג ע' 17 - אין סתירה מזה להענין דהליכה למדינה שרחוקה מיהדות לשנותה

הלכה ג: "מצוה לאהוב כל אחד מישראל": (ראה לעיל במנין המצות מ"ע רו).

הלכות ת"ת

פרק א הלכה א: "כל איש מישראל חייב בת"ת": לקו"ש ח"א ע' 112 - ב' ענינים בלימוד התורה; לקו"ש ח"ג ע' 116 - כנ"ל.

הלכה ב: "מצוה על כל חכם וחכם וכו'": לקו"ש ח"ו ע' 136 - טעם כפל הלשון.

הלכה ג: "מי שלא למדו אביו חייב ללמד את עצמו כשיכיר": לקו"ש ח"ז ע' 233 - איך שייך חיוב על קטן.

הלכה ו: "משיתחיל לדבר מלמדו": לקו"ש ח"ט ע' 42 - יסוד שבתורה אין ענין ההבנה.

פרק ב הלכה ב: "מכניסין...כבן שש...כבן שבע...לפי כח הבן...ופחות...אין מכניסין": לקו"ש ח"ו ע' 131 - אין הנ"ל תלוי בכח הבן אלא בשנים - ביאור בזה.

הלכה ז: "אינו יכול למחות שנאמר ה' חפץ וגו'": לקו"ש ח"ו ע' 229.

פרק ג הלכה א: "ג' כתרים כו' כתר תורה הרי מונח...לכל ישראל כו'": לקו"ש ח"ג ע' 116 - ב' ענינים בתורה.

"זכה בו דוד שנאמר זרעו וגו'": לקו"ש ח"ו ע' 299.

הלכה י: "לא יעשה מלאכה ויתפרנס מן הצדקה": לקו"ש ח"ז ע' 534 - מחלוקת בדבר.

הלכה יג: "אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה": לקו"ש ח"ו ע' 10 - רואים מזה פעולת מזל על האדם. עי"ש.

פרק ו הלכה ו: "והנשיא שמחל על כבודו כבודו מחול": לקו"ש ח"י"ט ע' 166 - ביאור הדבר. (למה מחולק ממלך שאין כבודו מחול).

הלכות ע"ז וחוקות הגולים

פרק א הלכה א: לקו"ש ח"י"ח ע' 184 - ביאור חטא של ע"ז - ע"פ רמב"ם: לקו"ש ח"כ שיחה א' לפ' נח - ביאור בפ"א.

"בלימי אנוש טעו בני"א... ואנוש עצמו... כוכבים... רואין... ולחלוק להם רבים": לקו"ש ח"י"א ע' 75. 145 - ביאור בזה.

הלכה ג: "כיון שנגמל... התחיל לשוטט": לקו"ש ח"י"ז ע' 83 - איך להתאים זאת עם מ"ש בהל' חו"מ (פ"ז ה"ד) ש"קרבנו המקום לו" (ועיין בלקו"ש לך-לך ש.ז. ש(לכאורה) זה קאי על אברהם).

"בן ארבעים שנה הכיר את בוראו": לקו"ש ח"כ ע' 13 ואילך (וגם ביאור בפ"א).

"נתקבצו אליו אלפים ורבבות": לקו"ש ח"י ע' 39 - מה ה' הבירור של אברהם בהם.

הלכה ה: במגדל עוז שהרמב"ם לא קרא בספרי מירוס: לקו"ש ח"י"ב ע' 196 איך להתאים את זה עם מש"כ במו"נ ח"ג פ' כט ול', ובאגרתו לחכמי מרשילא.

פרק ג הלכה ב: לקו"ש ח"י"ב ע' 196.

ד. בקשר להמדובר בהתוועדות אודות הקדמת הרמב"ם שמתחיל בהפסוק אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיך לכאורה יש להוסיף שהרמב"ם מתחיל בפסוק אז לא אבוש וכו'. ע"ד התחלת שו"ע אורח חיים בענין של ואל יבוש מפני המלעיגים, וכמו שמדייק כ"ק אד"ש כמה פעמים שהלכה ראשונה בחלק ראשון מכל חלקי שו"ע הוא הלימוד של ואל יבוש מפני המלעיגים, וזהו מה שהביא הפסוק אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיך וכידוע שבקיום המצות יש מלעיגים יותר מבלימוד התורה.

ובדא"פ ל"ל ג"כ שלפי הגירסאות שהרמב"ם מתחיל במילים בשם ה' קל עולם - הוא מרמז על מש"כ שויתי ה' לנגדי תמיד. וזהו ג"כ מש"כ בשו"ע אדמוה"ז (מהדורא קמא) שמתחיל בשני ענינים אלו שויתי ה' לנגדי תמיד ושלא יתבייש מפני ב"א המלעיגים עלינו. ועוד יש להוסיף שזהו ג"כ הפירוש במשה קבל תורה מסיני, ע"ד הדיוק המובא בהביאורים לפרקי אבות ב"ב בפירוש הר סיני שיש בזה ב' ענינים הר הוא ענין של תקיפות היינו ענין שלא יתבייש וכו', וסיני הוא "מכיך מכל טוריא" ענין של ביטול ושפלות ע"י שויתי ה' לנגדי תמיד, וב'

ענינים אלו הם הקדמה ללימוד התורה ולקיום המצות.

הרב יוסף יצחק סימפסאן

- ברוקלין נ.י. -

ה. בהקדמת הרמב"ם מביא "אני משה בן מימון הספרדי",
ו"ל ע"ד הצחות, שבצינו הספרדי, זה רמז לספרו, דכאשר
נחלק מילה זו לשנים, יצא "הספר - ד"י" שהם ה"ד ספרים של
ה-ל"ד החזקה.

* * *

בסיום ההקדמה מביא "ומנין מצות התורה הנוהגות לדורות
ש מאות ושלש עשרה מצות, מהם מצות עשה מאתים וארבעים
ושמנה סימן להם מנין אבריו של אדם, ומהם מצות לא תעשה
שלש מאות וששים וחמש סימן להם מנין ימי שנת החמה".

והנה צ"ל בזה השיכות של סימנים אלו, לדבר שאליו הם
מסמנים, בנוגע לסימן של מנין מ"ע, מובנת השיכות עפ"י
מ"ש בתניא קדישא באגה"ת בתחילתו, דכשם שרמ"ח אברים
ממשיכים חיות מהנפש, כמו"כ המצוות ממשיכים חיות מהקב"ה,
אבל בנוגע לסימן של מנין מל"ת, צ"ל השיכות בין ימות
החמה למל"ת?

אך הענין יובן עפ"י מה שמבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א
בשיחות ומכתבים דש.ז. בענין ההוראה מחמה ולבנה, שלבנה יש
בה שינויים, וע"כ זה בא להורות בעבודת האדם לענינים
שצריך לחדש ולהוסיף, משא"כ חמה אין בה שינויים ובעבודת
האדם זה בא להורות על עבודה בלי שינויים.

והנה באופן פרטי במ"ע גופא מוצאים אנו חילוק זה
שיש גם ענינים הדומים לחמה להניח תפילין בכל יום וכו',
ויש ענינים הדומים ללבנה - המורה על ענין ההתחדשות -
לחדש חיות בתפילה וכדומה.

אבל בכללות י"ל שזהו ההפרש שבין מ"ע למל"ת.

דהנה ענין החידוש שייך במ"ע, שכיון שפועל ענין
מסויים, ע"כ שייך בזה שינויים פועל יותר או פחות, ולכן
זה דומה יותר ללבנה. משא"כ במל"ת לא שייך בזה ענין
החידוש ושינוי דכאשר אין האדם עובר עבירה לא שייך בזה
חילוקים, לא עובר יותר או לא עובר פחות, וע"כ זה דומה
יותר לחמה (אף שבפרטיות גם במל"ת יש שינויים כמה מואס
ברע יותר או פחות וכו').

ולפיכ"ז מובן השיכות שבין ימות החמה למל"ת.

אך עדיין צ"ב מדוע בתחילה מביא סימן למ"ע מרמ"ח אברים ובסימום הסימן למל"ת משס"ה ימות החמה ולא משס"ה גידים. ואכ"מ*.

* * *

בהמשך לזה במנין המצוות, מ"ע קמ"ג ז"ל: "ליתן מן הבהמה לכהן הזרוע והלחיים והקיבה שנאמר ונתן לכהן הזרוע".

ונראה דצריך להוסיף "ונתן לכהן הזרוט וגומר".

שאל משה אליטוב

- תות"ל 885 -

ו. בהקדמת הרמב"ם כותב: ור' עקיבא בן יוסף קיבל מר' אלעזר הגדול, ור' ישמעאל ור' מאיר בן גר צדק קבלו מר' עקיבא וגם קיבל ר' מאיר וחבירו מר' ישמעאל חביריו של ר' מאיר הם ר' יהודא ור'... וכן קבלו חביריו של ר' עקיבא מר' אלעזר הגדול. וחביריו של ר' עקיבא הם ר' טרפון ור'...

הנה בידוע גודל הדיוק של הרמב"ם הרי סדר קטע זה לכאורה תמוה: למה בכלל כותב חבירו דר' עקיבא לאחר (חביריו ד) ר"מ שהוא עצמו (ר"מ) קיבל מר' עקיבא, ובפרט שחביריו דר' עקיבא קיבלו מר' אלעזר הגדול אותו ממי שר' עקיבא קיבל וא"כ אינו מובן למה בכלל מחלק והי' צריך לכתוב "ר"ע וחבירו קיבלו מר' אלעזר הגדול, וחביריו הם...?"

יוסף נמס

- תלמיד בישיבה -

ז. במנין המצוות להרמב"ם יש להעיר:

מצות עשה: מצוה מ"א - "להוסיף קרבן אחד בכל שבת...

מצוה מ"ב - "להוסיף קרבן בכל ראש חדש וראש חדש...

וצ"ל שינוי הלשון, בשבת מדבר על שבת אחת ואילו בראש חדש אומר "בכל ראש חדש וראש חדש...". ונ"ל שהשינוי

(* כן הוא במכות כג, ב, וכן הביא הרמב"ם בפרטיות בהקדמתו לספר המצות, ופ"ה הטעם בזה מהתנחומא עיי"ש, וראה ג"כ בלקו"ש פ' בא ש.ז. הערה 72 שהוא כל הנ"ל, ונתבאר ג"כ דלמה נותנים דוגמא משנת החמה.

הוא ע"פ הפסוקים שמביא, שלגבי שבת שנאמר בפסוק בלשון יחיד ולגבי ראש חודש בלשון רבים "ובראשי חדשיכם". ולכאורה הא גופא מדוע בפסוק לגבי שבת נאמר בלשון יחיד ולגבי ראש חודש בלשון רבים, ונ"ל כיון ששבת ענינו אחד בכל השבתות ענין המנוחה והתענוג משא"כ ענין ראש חודש שונה בכל חודש שזהו ענין החידוש שבכל חודש ולכן לגבי ראש חודש מפורט יותר שהכוונה ראש חודש וראש חודש בפנ"ע.

מצוות צ"ז - ק"ז. צ"ל שינוי הלשון מתי כותב טמא ומטמא ומתי רק מטמא.

מצוה רי"א - "ליראה מאב ואם..." ולכאורה ע"פ הפסוק וההגשה בהקדמת האם לאב (עיין רש"י שם) ה"י צ"ל "ליראה מאם ואב...".

מצוה רי"ב - לכאוי חסרה המילה "שנאמר" פרו ורבו".

מצוות ל"ת

מצוה קע"ח - "שלא לאכול תולעת בפירות כשתצא לאויר... וצ"ע השינוי בפירוט הרמב"ם בהלכות מאכלות אסורות מצוה ל"א - "שלא לאכול תולעת הפירות כשתצא לארץ".

מתלמידי תות"ל - 885

ח. על ספר קנין במנין המצוות על סדר ההלכות כותב הרמב"ם וז"ל:

"נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה יח, ו' מהן מ"ע; וי"ב מל"ת" (וזה מהמנין דתרי"ג מצוות).

והנה בדפוסים שלפנינו לא מצאתי יב מל"ת אלא יא; הלכות מכירה ג' מל"ת; הלכות עבדים ח' מל"ת; ס"ה יא?!

והנה כד דייקת שפיר: שבהלכות מכירה - השלשה מל"ת שמונה הרמב"ם הן: "א: שלא יונה במקח וממכר ב: שלא יונה בדברים. ג: שלא יונה גר צדק בממונו". ובמנין של סס"ה מל"ת (שיעור של יום שלישי דשבוע זה) הנה מל"ת רנ; רנא; רנג; הן שלשה הנ"ל ורנב היא "שלא להונות את הגר בדברים כו" ו לכאורה זאת היא המל"ת שחסרה מהמנין הנ"ל שכותב הרמב"ם "יב מל"ת", ואולי צ"ל שזוהי טעות הדפוס כי:

נוסף לזה כנ"ל שהרמב"ם כותב שבספר קנין ישנו יב מל"ת (ולא יא) - הנה בספר קנין לפני שמתחיל הרמב"ם לבאר הלכות מכירה כותב וז"ל: "הלכות מכירה יש בכללן חמש מצוות... וארבע מל"ת" ואח"כ כשפורטן כותב בסופו... ד) שלא יונה גר צדק בממונו. ה) שלא יונה בדברים!

ועפ"ז אולי צריכים לתקן שם (במנין המצות) בהלכות מכירה יש בכללן ה מצות.. וד' מל"ת וכן בפרטן להוסיף שלא יונה בדברים.

צבי הירש ראסקין
- תלמיד בישיבה -

ט. הרמב"ם בטהמ"צ בסוף מצות עשה כותב שישים מצות הכרחיות שרוב בני אדם חייבים בהם, - והוא מונה אותם ע"ש.

(יש להעיר שבדפוסים שלנו הרמב"ם מונה ס"א מצות ולא ס').

ולכאורה כשמעיינים במצות יש כמה מצות שהרמב"ם מונה אותם והם אינם הכרחיות או שאינם נוהגים ברוב בני אדם, ולאידך יש מצות הכרחיות שהרמב"ם לא מונה אותם וכדלקמן:

מצוה קמג מונה הרמב"ם כמצוה הכרחית - שהיא "לתת מן הבהמה לכהן הזרוע הלחיים והקיבה", ולכאורה לאו דוקא שהאדם ישחט לבד בהמה שע"ז הוא יתחייב חיוב הנ"ל, ובאם נרצה לתרץ שהרמב"ם מקדים שהוא מונה את המצות ההכרחיות ברוב בני אדם וכו' שאוכלים בשר וכו', - ומדובר שהוא לבד שוחט את הבהמה א"כ שהרמב"ם גם ימנה כמצוה חיובית את מצוה קמו - שזוהי "מצות שחיטה".

ועוד יש להבין ממה נפשך, מעוד מצוה קמז - "כיסוי הדם" ומצוה קמט - "לבדוק סימני בהמה", מונה הרמב"ם כמצות הכרחיות, משא"כ מצוה קמו - "מצות שחיטה" לא מונה הרמב"ם בין המצות ההכרחיות.

מצוה קפט - "לזכור מה שעשה לנו עמלק" לא מונה הרמב"ם בין המצות ההכרחיות - ולכאורה זהו מצוה הכרחית,

מצוה רלא - "לקבוצ הנהרג ביומו" מונה הרמב"ם כמצוה הכרחית שרוב בני אדם מצווים בה, ולכאורה במצוה זו לא מצווים רוב בני אדם.

והנה בספר שו"ת שתי הלחם העתיק את הס' מצות ההכרחיות להרמב"ם - בשינויים מהכתוב אצלנו, ולדוגמא: הוא מונה את מצוה קמו - "שחיטה". וכן מצוה קפט - "לזכור מה שעשה לנו עמלק", שלפ"ז מתחייבים קושיות הנ"ל.

אך גם לפי מנינו צריך ביאור מדוע הרמב"ם מכליל בין המצות ההכרחיות את מצוה נב - "היא שצונו לעלות למקדש שלש פעמים בשנה", - שהרי מצוה זו אינה הכרחית בזמן הגלות.

ג"כ לפי מנינו צריך ביאור מדוע הרמב"ם לא מנה בין המצות ההכרחיות את מצוה י"ח - "לכתוב כל איש ס"ת לעצמו",

וכן מדוע אינו מונה את מצוה קמא - "להשמיט כספים בשביעית",
 - ובאם נרצה לתרץ שמדובר באדם שלא הלוח כספים, - זה
 אינו כיון שהוא כן מונה את מצוה קצז - "להלוות לעניי",
 (ולמעשה שהוא כותב שמצוה זו היא קצו). וכן צ"ל מדוע ג"כ
 אינו מונה את מצוה קיג - "לבעול בקידושו", וכן מצוה קיד -
 "לשמח חתן את אשתו שנה".

ובספר המצות הוצאת שוועל כתוב ג"כ במנין המצות
 המודפס אצלנו להוציא מצוה קמא - "להשמיט כספים",
 ומצוה רלא - "לקבור הנהרג ביומו"; ולפ"ז צריך להבין מדוע
 השמיט את המצוה להשמיט כספים, וכן ג"כ לפי מנינו יוצא
 שיש נ"ט מצות הכרחיות ולא ס'.

מנחם מענדל גליצנשטין
 - תות"ל 770 -

ל. הערות אחדות (קצרות) בלימוד מקיפי ברמב"ם בשיעור
 השבוע:

בהל' יסוה"ת פ"א ה"ו וידיעת דבר זה מ"ע שנאמר אנכי,
 מזה שכתב הרמב"ם וידיעת דבר זה לאחר כל הה' הלכות, גם
 לאחרי ה"ה המצוי הזה... הוא המנהיג הגלגל בכח כו'. מוכח
 שכ"ז נכלל במ"ע דאנכי, ולכאורה מה נוגע לפרט בפ"ע... והוא
 המנהיג הגלגל בכח שאין לו קץ ותכלית בכח שאין לו הפסק כו'
 והוא ברוך הוא מסבב אותו בלא יד ובלא גוף", ולא די במ"ש
 לפנ"ז בה"ב שכל הנמצאין צריכין לו.

בסהמ"צ מ"ע א כ' "שיש שם עילה וסבה הוא פועל לכל
 הנמצאים", וכן בהל"ג עיקרים עיקר הא' אחרי שהאריך ופירט
 הענינים כמו שביאר בג' הלכות הראשונים כאן כ' "וכל מה
 שזולתו מן המלאכים וגופי הגלגלים ומה שיש למטה מהם הכל
 צריכין במציאותם עליו" הרי שגם שם לא פירט פרטים הנ"ל
 בהנהגת הגלגלים, ואולי כי בהלכות בא לפרט יותר המצוה,
 וראה ב"פירוש" אלא צחות לשון שצירף לארץ לשון אדנות
 ולגלגל הנהגה.

ובכל אופן מדברי הרמב"ם מוכח, שבהמ"ע ידיעת אלקות
 נכלל גם, שלא רק שהוא מהווה כל הנמצאים, ובלא"ה אין להם
 שום מצילאות אלא שגם מקימים ומנהיגם וכו', וכ"ז הוא
 בכלל המ"ע דאנכי.

ועפ"ז יש להעיר לכאורה בנוגע מה שבשקו"ט בדברי
 הרמב"ם דאיך אפשר למנות ידיעת ה' למצוה דמצות שיך רק
 לאחר שנדע שיש מצוה (וכדברי הבה"ג שהביא הרמב"ן בסהמ"צ
 מ"ע מ, ור"ש מדמי וכו' הובא בפרטיות בדרמ"צ בריש מצות
 האמנת אלקות),

וכנראה שהשקו"ט הוא לא בנוגע כללות המצות, אלא מה שנכלל גם פרט הא', שיש שם מצוי ראשון. ועצ"ע.

שם ה"ז: ואלקינו ברוך שמו הואיל וכחו אין לו קץ ואינו פוסק שהרי הגלגל סובב תמיד, מענין, ראית הרמב"ן ע"ז דכחו של הקב"ה, אין לו קץ ואינו פוסק, מזה שהרי הגלגל סובב תמיד, אך עי' מו"נ ח"ב פ"ט רוצה שמקום מציאותו באמונתנו בדרך מופת שאין מחלוקת בו בשום פנים.

שם ה"ז: מסיק: וידיעת דבר זה מצות עשה שנאמר ה' אלקינו ה' אחד. ובהמ"ז מ"ע ב הביא גם תחלת הפסוק שמע ישראל. וכן הביא ופיר"ח שם עיקר הב'.

* * *

במ"ש בגליון דפ' קדושים ס"ב במ"ש הרמב"ם שם ה"ו וכופר בעיקר שזהו העיקר הגדול שהכל תלוי בו ובפירוש שם שהוא עיקר העולם עי"ש.

יש להעיר מפירוש בריש הל' יסוה"ת, ושם מובן שמפרש כופר בעיקר, עיקר הכל היינו התורה ומצותי' כו'. עי"ש.

הרב נ. יצחקמאן
- ברוקלין נ.י. -

יא. בגליון העבר (לד) הקשה הת' ש.מ.א. מהרמב"ם בפ"ב הל' י' וז"ל: "ולפיכך אומר חי פרעה (בצירי), וחי נפשו (בצירי), ואין אומר חי הוי' (בצירי), אלא חי הוי' (בפתח), שאין הבורא וחייו שנים כמו חי הגופים החיים, או כחי המלאכים". עכ"ל.

והקשה מזה שאנו אומרים בפסוקי דזמרה "חי העולמים" (בצירי) הרי לגבינו ית' לא שייך שיהי' דבר זולתו.

וביאר זה דאפש"ל דמבואר בטה"מ קונטרסים ח"א עי' קס"ח דישנ"ג שני גירסאות בחי העולמים חי (בצירי) וחי (בפתח) והגירסא הנכונה היא חי (בפתח), ובהמשך שם מבאר שחי העולמים (בצירי) קאי על ממכ"ע שזה הארה בלבד, וחי העולמים (בפתח) קאי על החיות דסוכ"ע שהוא חי בעצם, ועפ"ז מבאר שמ"ש והגירסא הנכונה (בפתח) קאי על לעת"ל וזה הולך על שם הוי' סוכ"ע - לעת"ל - משא"כ עכשיו שמאיר שם אלקים לכן אומרים חי (בצירי). עכ"ל ועי"ש.

ויש להעיר בזה, דלפי המבואר בטה"מ ת"ש מאמר ד"ה: אשרינו מה טוב חלקנו באות א' נופלת כל הקושיא מעיקרא, וז"ל: "...דשבועה היא חי ה' שמורה על החיים העצמיים דחי

בעצם שהוא חי בפתח, דהנה בתיבת חי יש שהוא מנוקד בצירי ויש שהוא מנוקד בפתח וכמו חי העולמים מלך (בצירי) או כמו האדרת והאמונה לחי העולמים (בפתח), דההפרש ביניהם הוא דחי בצירי... שהוא התפשטות החיות בלבד, וחי בפתח אינו דבוק להעולמים, והכוונה היא על עצם האור והחיות שאינו שייך אל העולמות... "עכ"ל עיי"ש.

א"כ רואים ברור שחי בפתח רומז על עצם האור וחי בצירי רומז על התפשטות האור. ועפ"ז מובן מדוע ב"חי העולמים" אומרים בצירי - כיון שהוא רומז להתפשטות החיות בלבד, (ואין זה בסתירה כלל למה שמבאר בסה"מ קונטרסים הנ"ל, ואדרבה).

וראה גם בסה"מ תש"ח במאמר הראשון (ד"ה עלה אלקים בתרועה עמוד 5 בסופו, שמבאר גם כעין זה).

חיים שאול שטיינמץ
- תלמיד בישיבה -

יב. ראיתי בתרגומו של ח"ד שאוועל לסה"מ להרמב"ם (אנגלית) שמחלק המ"ע (וכן הל"ת) לעשר חלקים על הסדר:

- א. (א - יט) מצות אמונה בה' והתחייבותנו אליו.
- ב. (כ - צה) דיני המקדש, הכהונה וקרבנות.
- ג. (צו - קיג) דיני טומאה וטהרה.
- ד. (קיד - קנב) מתנות (למקדש, ו) עניים, כהונה ולוי' שמיטין ויובלות, כשרות (האכילה).
- ה. (קנג - קעא) שבתות ומועדים.
- ו. (קעב - קצג) הלכות מלכים וסנהדרין וב"ד.
- ז. (קצד - רט) חיובים בין אדם לחברו.
- ח. (רי - רכג) עניני חיי משפחה.
- ט. (רכד - רלא) עונשי ב"ד.
- י. (רלב - רמח) דיני ממונות.

ע"פ החלוקה הנ"ל יש להבין קצת (בכללות עכ"פ) הסדר במנין המצות להרמב"ם, שמתחיל מהיסודות והעיקרים בדת שהוא אמונת ה' והמצות המסתעפים ממנו, (א - יט).

ולאח"ז הנה כוונת הבורא היא 'ושכנתי בתוכם' במקדש ע"י עבודת הקרבנות שזהו הקדושה הכי גדולה בעולם ולכן ממשיך באלו הדינים, (כ - צה) ומסיים ענין זה במצות טומאה וטהרה שנוגעים בעיקר לביאת המקדש ולהקרבנות הקרבנות הנ"ל. (צו - קיג), ולאחר שמסיים עבודת הקרבנות והכהנים המשמשים שם מבאר איך יפרנסו הכהנים (והלויים) ההם - וכן הענינים שהם דומים בנצרך זה לכהנים (ובכמה פסוקים כולל אותם הכתוב

ביחד). וגם שמתנות אלו שנותנים לכהנים וכיו"ב סיבתן הוא קדושת הארץ שנמשכת ופחותה מקדושת המקדש ועל"ז נתגלגל שאר החיובים על הארץ כמו שמיטה ויובלות (שהם ג"כ בגדר מתנה לעניים) וכולל בזה גם מצות כשרות שזהו מצד קדושת עם ישראל וגם זה מסתעף מדינים הנ"ל - מתנות כהנים - שגדרם בענין האכלה מה מותר ובאיזה אופן - שכ"ז נכלל בחלק ד' (מצות קיב - קנד).

ובהמשך להקדושה בהארץ (מקום) מסיים דיני הקדושה בזמן שהם שבתות ומועדים (מצות קנג - קעא) וכל מצות הנ"ל הם בדרך כלל מצות בין אדם למקום ואח"כ מתחיל במצות שהן בעיקר בין אדם לחבירו והולך מהכלל אל הפרט מתחלה המצות בהנהגת העם המלוכה והעם כולו כמו דיני מלכים וסנהדרין וב"ד שזה הנהגת העם בכללותו ע"י ראשי העם (קעב - קצג) ולאח"ז חיובים פרטיים בין אדם לחבירו איך להתנהג כאו"א כראוי בחברה בין אנשים (קצד - רט) וממשיך בפרטיות יותר בחיי המשפחה, (רי - רכג) שזהו חוג מצומצם ביותר ומסיים מה צריכים לעשות באם אינם שומעים - העונשים ע"ז, (רכד - רלא) ולבסוף מונה דיני סכסוכים שבא מדיני ממונות (רלב - רמח) שאינם בדוקא שייכים לכל אדם בעתים תכופות כ"כ כמו שאר הדינים, כן י"ל בדרך אפשר.

ומה שאינו מובן לי ביותר ע"פ ביאור הנ"ל הוא החלק הט' (מצות רכד - רלא) שהם עונשי ב"ד שלכאורה מקומן תחלה בחלק ו' (מצות קעב - קצג) כשדן שמה בהחיובים והדינין השייכים לב"ד, ולמה מפסיק בינתיים בדינים שבין אדם לחברו ובין איש לאשתו. ולבד זה מצינו כמה מצות שאינם מובן למה הכניסם הרמב"ם בזה הסדר ולמשל מצות הענקה לע"ע (קצו) היא בחלק חיובים בין אדם לחבירו, ומצות דין עבד עברי ואמה העברי' (רלב - רלג) הוא בחלקי דיני ממונות. וכן מצות מעקה (קפד) שבא בחלק ו' באמצע דיני ב"ד הלא יותר שייך לחלק ז' בהחיובים שבין אדם לחבירו.

הרב אפרים פיקרסקי
- מנהל בישיבה -

ג ג ל ה

יג. בשו"ע אדה"ז ס"י תנ"א סע"י ל"א: בוכיא (והוא כלי העשוי מלבנים ועפר ומסיקין אותו מבחוץ ואופין ומטגנין בתוכו)...עכלה"ק.

עיינן בשו"ת מהרשד"ה או"ח ס"י מ"ד, ע"ד תואר ובניינו

של כלי זו.

שם סעי' ע"ה: אודות כלי כסף המצויירים בהיתוך זכוכית וז"ל: "אבל אם הוא מצד החיצון של הלכלי מותר להשתמש בו בפסח ע"י הגעלה... ואף שלפעמים... מ"מ מקצת חום זה..."
עכלה"ק. (עיין שם בסעיף).

להעיר משו"ת חת"ס או"ח ק"ל הסובר כשיש ציפוי לכלי נקרא כלי זה, ככלי בתוך כלי, ואם כן לכאורה למה לאדמוה"ז הסבר הנ"ל למה יהי כלי זה מותר, הרי א"א להכנס מציפוי הזכוכית כי נקרא כלי אחר, ובלי רוטב לא נכנס מכלי לכלי.

הרב ראובן שמואל לפידות

- כולל -

יד. בגליון לג (רלב) ש.ז. הרב ר.ש.ל. בסעי' ז' הביא קושית המהרש"ם על השו"ע דאדמוה"ז או"ח סי' תנ"א סעי' יג, ובסופו מביא קצת תמיכה לד"ה דאדמוה"ז.

ומן הסתם מאת ה' היתה זאת, שהן הרב ר.ש.ל. והן המהרש"ם לא הרגישו ולא הביאו שאדמוה"ז בס' תנ"א סעי' כ"ה אמר בפירוש שלדברי הכל בשר בחלב בזאח"ז מהני הגעלה, ומתיר אפילו אחר שכבר העבירו את הכלי ראשון מן האש.

ועוד ההמלצה של המהרש"ם שם אינו הטעם שביאר האדמוה"ז, שהרי טעם האדמוה"ז הוא משום קלישת טעם שאין שייך קריאת שם עליו, והמהרש"ם מביא מ"יין וחלב (ב"ב קמצים) שזה סוג בפני עצמו, ויש מחלוקת אם יש לו דין טיגון או בישול.

ועיין בדעת תורה מהמהרש"ם שיצא לאור מחדש עם ביאורים וחיידושים מנכד המחבר ששם בתנ"א סעי' י"א הוא מבאר שעיקר דברי הרמ"ע הם שנוי במחלוקת האחרונים, אי משקה לענין גופו נקרא בישול או טיגון - ואי לזאת אינו ענין לד"ק דאדמוה"ז ולא זכיתי להביין ד"ק דהגאון מהרש"ם.

הרב אליעזר צבי זאב צירקינד

- ברקלין נ.י. -

טו. בגליון לד (רלג) העיר הת' י. בעליגאן על מ"ש בשו"ע אדמו"ר הזקן סי' תעב סעיף י' וז"ל: אשה בין נשואה בין אלמנה וגרושה. א"צ הסיבה כו' ע"כ. דלפ"ז אינו מוכן מ"ש בסעיף י"ב וכן עבדים ושפחות העבריות צריכין הסיבה. וכבר קדמו בזה הרב ש.ד. הכהן בגליון יא. ניסן תשמ"א דמאריסטאן ובגליון ג (רלד) תירץ הרב ל.י. רסקין דבסעיף י' ביאר רק כד"ן. של נשואה אלמנה וגרושה ולמה לא הזכיר פנוי' ואמנם ע"ז מדובר בסעיף י"ד ועי' באריכות בקובץ י"א דאוסטרלי'

והנה גם הפר"ח והמהר"ל (מובא בח"י) כתבו דשפחות העבריות צריכות להסב. ועיין בח"י שם ס"ק יד דכתב דעבד כנעני שלא בפני אדוניו ודאי צריך להסב דהוא מחוייב בכל המצוות שהנשים מחויבות. וכן הא"ר אות ט (מובא בכף החיים) כתב דעבדים כנענים אי"צ הסיבה. אף דמחוייבים בכל המצוות שהנשים חייבות וצ"ע דהא הנשים אינן צריכות הסיבה ועפ"י הנ"ל אי"ש.

* * *

בגליון הנ"ל אות ז' העיר הר' פ.פ. על מ"ש בהגש"פ, דמוכח מל' המשנה בפסחים ובירושלמי שהיו לוקחין השני תבשילין גם בזמן הבית בגבולין והעיר דמלשון אדה"ז הל' פסח סי' תע"ג סעיף כ' משמע שכל תקנת שני תבשילין היתה רק אחרי החורבן וכבר קדמו הרב ש. שפלטר בגליון נד ד-770 ובקובץ ה' שנה ראשונה ביגדיל"ת נ.י. מדור הערות בשו"ע אדמוה"ז. והת' ש.ז. כהן בגליון ב' וג' דתורת אמת. אמנם מה שרצה הרב הנ"ל לתרץ שהכוונה שהוסיפו עוד הפעם על התקנה עיי"ש באריכות כבר הקשה עליו הת' ש.ז. כהן בגליון ד' דתו"א. דאדרבא התקנה של שני תבשילין בזמן הבית, היא בכל מקום מחוץ לירושלים ואחרי חורבן הבית נתוסף רק בירושלים. עיי"ש.

* * *

בגליון ל (רכט) העיר הת' ש.ש. דויטש על מ"ש בלקו"ש ח"א הוספות פ' בשלח. דיוצאים ידי לח"מ, אף אם כ"א מברך לעצמו ברכת המוציא, דלכאורה בשו"ע אדמוה"ז סימן רע"ד, וסימן תע"ג סעיף כד, משמע להיפך.

וכבר קדמו בזה הת' י.מ. קזמינסקי וזר' א.ש. בגליון י' (נ) ד-770. ועי' מ"ש לתרץ הר' י.ז.פ. וזר' ש.ד.ב. לוי' בגליון נא. ד-770 ועי' מ"ש עוד הת' ש.ז. גורליק בגליון ד' וה' דתו"א. ותוכן הת' ה' דמ"ש בס' רע"ד כבר רמז לזה כ"ק אד"ש. (אלא שבלקו"ש נפלה טה"ד ובמקום "קעד" צריך להיות "רעד") ומ"ש בס' תעג אין הכוונה דוקא משום שהם יוצאים בברכת המוציא אלא דמאחר שהם יוצאים בברכת המוציא הרי ממילא, הם יוצאים בברכת לח"מ עיי"ש"ב. ולהעיר ממענה כ"ק אדמו"ר שליט"א הנדפס בגליון א' דאשען פארקוויי.

* * *

בגליון מא (סא) העיר הת' י.י. איידלמאן על מ"ש

בסה"מ תקס"ז ברשימת המאמרים הערה 14 על הביאור דש"פ ויקהל תקס"ז "נזכר באוה"ת וישב ע' 530" דלא מצא אותו שם. והוא שם בשוה"ג קטע המתחיל "מעל"ד דכין" שו"ה שלמעלה (שכינה) בביאור ויקהל תקס"ז.

שם כתב. "ובבוך ויט שכמו - בי חאוסקי (נדפס באוה"ת ויקהל ע' ב' צה)" ובגליון הנ"ל העיר הת' הנ"ל דלא "נזכר" שם אלא נדפס שם בתוס' הערות והגהות.

ולהעיר דברשימת כתבי יד שבסוף כרך מגילת אסתר נרשם על ע' ב' צא שנדפס מג' ביכלאך. ועל ע' ב' צה, לא נרשם שום דבר שלכאורה משמע מזה, שגם המא' להבין שרשי כו' עם ההגהות נדפס (מא') מג' ביכלאך הנ"ל ולא מבוך ויט שכמו - ביחאוסקי וצ"ע.

יוסף יצחק קעלער

- תלמיד בישיבה -

ח ס י ד ו ת

טז. במאמר ד"ה "ויקם עדות ביעקב" דש"פ אחרי שבה"ג ש.ז. דיבר כ"ק אד"ש על הפסוק "אלקים אל דמי לך" (תהלים קאפי' פג פסוק ב) שבעל המזמור הוא אסף מבני קרח - אשר מקום נתבצר להם ועשו תשובה, ואז ע"י עבודת התשובה, הבע"ת הוא "לָבֶן־הַמַּחְטָא לִפְנֵי אָבִיו וְאָבִיו מִמְלֵא בְקִשְׁתּוֹ". כפי שמוסבר בארוכה לפני"ז עיי"ש.

ולהעיר משיחת ט"ו תמוז תשמ"ב (הנחות בלה"ק,

התוועדויות תשמ"ב ע' 1881 ואילך) על דרך הפסוק "אלקים אל דמי לך", עיי"ש בארוכה, והתוכן הוא: כ"ק אד"ש מסביר ג' הפסוקים שמקדימים לומר בסליחות דטו"ב בתמוז א) אל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהלה בארץ. ב) כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. (ע"כ מהנוגע לעניינינו).

"שמתחילים בשטורעם גדול אל תתנו שאסור להניח הקב"ה לשתוק מלבנות את ירושלים וכו', וכאשר שואלים כיצד תובעים מהקב"ה - הרי צ"ל כבוד ה' כו' וא"כ צריכים לסמוך על הקב"ה?! וע"ז עונים לו כשמתכלים בתורה - שזהו פסוק השני "כי עמך וגו' באורך נראה אור" כדי שתהי' דרכו של כאו"א מישראל מוארת לדעת כיצד להתנהג, זה ע"י תורה אור ששם כתוב פסוק מפורש "אל תתנו דמי לו וגו'" וצריכים לבקש ולדרוש ממנו "עד יכונן וגו'" ועד"ז ישנו דין בשו"ע שג"פ בכ"י (מימי החול) צ"ל "את צמח וגו'" ומסיימים "כי לישועתך קוּיֵמוּ כָל הַיּוֹם" ע"כ.

צבי הירש ראסקין

- תלמיד בישיבה -

לז' בספר שיעורים בספר התניא פ"ב (עמוד 30): ומ"ש בזהר ובזהר חדש שהעיקר תלוי... זאגט ער דארט אז זיי זיינען ממשיך פאר זייער קינד א נידעריקערע נשמה און מיר האבן דאך דא גערעדט אז יעדער איד אן אויסנאם האט א נשמה פון קדושה אומהאפענגיק צו די עלטערן זיינען זיך יא אדער ניט מקדש בשעת תשמיש.

מובן מזה בפשטות שזה קושיא על מה שלמדנו לעיל, הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א (עמוד 31) בזה מוסיף הדגשה עד כמה הנשמה כו' ממעל וגם חילוקי המדריגות הם מצד ההשתלשלות (שג"ז למעלה מעוה"ז) והמטה אין פועל בזה (שגם האו"א בכלל המטה) עד שמ"ש בזהר כו'.

נמצא מובן מזה שמ"ש בזהר ובזהר חדש בא להדגיש יותר מעלת הנשמה (ולא קושיא).

דוד שרגא פאלטער
- תלמיד בישיבה -

יח. במאמר באתי לגני תש"ט סעיף ב' מביא מאגה"ק "דכמו שיש עמודים בבית חומה גדול נצבים בארץ וראשם מחובר בתקרה, כך המצות נצבים מרום המעלות הוא רצון העליון ב"ה ונמשכים עד הארץ, שהמצוות נתלבשו בגשמיות וגם המצות שלא התלבשו בגשמיות הרי נתנו למצב הגשמי שהוא בעל בחירה להטות לבבו לטוב וכו'".

ולכאורה צ"ל כי לקמן בסעי' ה' כשמחלק שם בין מצות ובין עבודה רוחנית, ושם מביא "אשר גם המצות דחובת הלכבות, הוי הציווי בהם שיורגשו בבשר הגשמי במוח ולב" הרי מביא הסבר אחר למה המצות רוחניות הם ג"כ בגשמיות, והביאור הוא בפשטות כי בסעי' ה' אינו יכול לומר הביאור שבסעי' ב' כי זה הענין יש גם בעבודה רוחנית כמובן, אלא ששם וכן באגה"ק לא נחית לזה החילוק. ובכללות יש בעבודה רוחנית ג"כ זו המעלה, אבל בסעי' ה' כשמחלקים בין עבודה רוחנית. ובין מצות אזי מוכרחים לומר הביאור המבואר שם.

* * *

בשער האמונה פ' ל"ה וז"ל: וכן משה בהר דכתיב לחם לא אכל לחם שבא ע"י בירור דל"ט מלאכות אלא לחם עליון שהוא מבחי' עה"ח שלמעלה מעה"ד וכלחם דמן שא' הנני ממטיר לכם לחם מן השמים כו' עכ"ל.

ולכאורה תמוה מאד דהלא כל ישראל אכלו אז מן .

הרב פנחס קארף
- משפיע בישיבה -

ש ל ח ו ת

יט. ראיתי בגליון ל, אות ח העיר הת' ח.ש.ש. בהמבואר
בשיחת ש"פ שמיני ש.ז. בענין מה שלא נאמרה פ' בהמות טהרות
וטמאות תיכף אחר מ"ת, והטעם כי במדבר לא נמצא בע"ח כו'
ע"ש, והעיר הנ"ל מהמבו' בספר טעמי המנהגים בטעם אכילת
מאכלי חלב בזה"ש מפני שאחר מ"ת נאסרו הכלים ולא יכלו
לאכול מאכלי בשר עי"ש, א"כ הרי מזה משמע שסב"ל שכן
נאסרו במאכלות אסורות תיכף אחר מ"ת, עי"ש בהערתו.

אבל מובן שאין מזה הערה להמבו' בהשיחה כי הרי
בהשיחה מבואר עפ"י פשוטו של מקרא ועפ"י פשוטו של מקרא
עוד לא נצטוו, משא"כ שם מבואר עפ"י דרש והלכה וכו'.

* * *

בגליון לד אות ט' מביא מהתועדות דאחש"פ "דלמה נמנה
מצות קדוש החודש ועיבור שנים במנין המצות, הלא כתיב והי'
אור הלבנה כאור החמה וגו', וכל מצוה שתבטל לעתיד לא
נמנה במנין המצוות, כמו שהשריש הרמב"ם בשורש ג"י."

ולא הבנתי כי בשורש ג' אומר הרמב"ם שלא נמנו במנין
המצוות רק המצוות שנצטוו לדורות, משא"כ אלו המצוות שנצטרך
לפי שעה כמו מצוות שנצטוו רק במדבר וכדומה, אבל מצוות
שנצטוו בכל הדורות רק שיתבטלו לעתיד מהי הראי' משם שהם
אינם נמנים במנין המצוות.

הנ"ל

כ. כמה שהוזכר בהתועדות ש"פ קדושים מבה"ח אייר במה
דאיתא בכתבי האריז"ל ש"אייר" ר"ת אני ה' רופאיך, וזה
מתבטא גם בטבע כפשוטו דבחודש אייר רואים בעולם טבע
ההתחדשות אילנות מלבלבין כו' עד שנקבעה ברכה מיוחדת על כך,
וכ"ש דכן הוא בנוגע להאדם, ע"כ. וצריך ביאור קצת דהרי
ענין זה מודגש בעיקר בנוגע לחודש ניסן, וכדאיתא בשנו"ע
או"ח סי' רכ"ו עפ"י הגמ' ברכות מג, ב, האי מאן דנפיק
ביומא דניסן וכו', ואף דלכמה אחרונים ניסן לאו דוקא
וכמ"ש בס' יגדיל תורה סי' ס"ד, אבל סו"ס ההדגשה בזה היא
בחודש ניסן, ולמה בנוגע לרפואה וכו' הוא בחודש אייר?

ובכללות ענין זה כדאי להביא בזה ג"כ במ"ש בס' בני יששכר חודש אייר מאמר א' אות ג' מובא בטעמי המנהגים ע' רנ"א, ובזיו המנהגים ע' ק"ג: דחודש אייר נבחן ומנוסה בחכמת הרפואה שהוא מסוגל לרפואה להריק האצטומכא מן העיפושים וחולשת המרה, ונ"ל הטעם דנשאר זה בסגולה בחודש הזה, דהנה כל החולשות והחולאים עפ"י הרוב באים מן המאכלים שאינם לפי מזג האדם, והנה בחודש הזה התחיל המן לירד, לחם הנבלע באברים (יומא עה, א) ולא ה' בא מזה שום חולי ושם מכאוב, נמצא בחודש הזה נתרפאו כל החולאים, ע"כ נשאר טבע זה קיים בחודש הזה סגולה לרפואה.

וראה ג"כ בשבת קמז, ב, "כולהו שקייני מדבחא ועד עצרתא מעלו" פירושו כל שקויי הרפואה מפסח ועד עצרת הם מעולים, ובחתם סופר שם בחידושו כתב דהיינו חודש אייר, והרמז פסוק "כי אני ה' רופאיך" ר"ת אייר בחד יו"ד, ואויבי ישובו יבושו רגע (תהילים ו, יא) הוא בשני יודי"ן, שהמזמור מדבר כשהי' דוד חולה ונתרפא, עי"ש. ועי' ג"כ בשבת קי, א, בזה.

הרב שניאור זלמן מארגאלין

- ברוקלין נ.י. -

כא. במה שהוזכר בהתוועדות ש"פ קדושים מבה"ח אייר ממ"ש במגילת תענית ובשו"ע סי' תק"פ דיום כ"ו ניסן הוא יום פטירת יהושע בן נון, כדאי להעיר דבכל בו סי' ס"ג כתב דיום פטירתו הוא בכ"ח ניסן, ובארחות חיים הל' ט' באב אות כ"ד כתב דבכ"ח בו מת יהושע ויש אומרים בכ"ט בו נראה ג"כ בסדר תפלות למנהג קהלות רומניא (ויניציאה שנת ר"פ, דף ר"ל) שכתב דהוא ביום כ"ח בניסן.

אבל ברוב המקורות נקבו את יום כ"ו בניסן ליגם פטירתו, וכ"כ בסדר רב עמרם גאון דף ל"ד ע"א, מחזור גיטרי סי' רע"א, בה"ג, ראבי"ה סי' תתפ"ט, צדה לדרך, וכך בטור סי' תק"פ, ספר חסידים אות צ"ה, ובשו"ע כנ"ל, ועי' באליהו זוטא שם ס"ק ג' דהעיקר כהטור כי כן הוא במגילת תענית עי"ש.

* * *

במה שנתבאר במה שפתח הרמב"ם ספרו עם הפסוק "אז לא אבוש וגו'" ראיתי עוד בלאור בזה בקובץ מורי' שנה ג' גליון י"ב, ותוכן דבריו דבהקדמתו ל"ספר המצות" גילה הרמב"ם דרך השתלשלות חיבורו הגדול, ספר משנה תורה, הוא מתאר שם באריכות איך אחר שגמר פירושו על ש"ס משנה, ה' בדעתו

לגשת מיד לחבר ספר 'שיכלול כל דיני התורה ומשפטיל', והוא ספר 'משנה תורה', ומשום מטה זו ראה לנכון שיהי' הספר הזה מסודר הלכות הלכות במקום המסכתות שבמשנה, וכל הלכה תכלול כל המצות שיש להן ענין אחד הכוללן, והנה כדי להשמר לבל ימלט ממנו מצוה שלא ישלים הדיבור בדיני' בספר הזה, ראה לנכון שישים תחלה 'בפתיחת הספר מספר המצות כולם עשה ולא תעשה עד שתבוא חלוקת הספר על כללם, ולא תמלט מצוה שלא נשלים הדיבור עלי'". אבל אחרי שנחלט לו ענין זה 'לעשות הספר (משנה תורה) ולזכור המצות כולן זכרון מוחלט ומספרם בפתיחת הספר' נתאכזב מאד כי מצא בענין זה מבוכה גדולה בספרים שנתחברו בו "נהפכו צירי עלי מחמת מה שראיתי מפרסום הדבר והתפשטותו" ולכן הי' מוכרח להפסיק כתיבת חיבור זה ולהקדימו בכתיבת מאמר שבו יבאר את מנין המצות וגם השרשים שיבהירו היסודות איך ראוי למנותן. רק אחרי שתגיע לו "ידיעת מספרם בראי' מזה המאמר אז אזכרם זכרון מוחלט בתחלת החבור הכולל במה שזכרנו" - רק אז יובטח לו שלא תשמט מזכרוננו אף מצוה אחת וכל ההלכות התלויות בו.

אחר שגמר ספרו זה 'ספר המצות' ניגש הרמב"ם לחבר את חיבורו הגדול, וכשבא לרשום התכנית ל'משנה תורה' לפי מנין המצות שעלה לו בספר המצות, במילא הקדימו בפסוק זה: "אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיך" וכונתו עכשו שנתברר לו הכרה יסודית מה הנה התרי"ג מצות, שוב לא יבוש שאולי תמלט מזכרוננו מצוה אחת שלא ישלים הדיבור עלי', כי בהביטו אל "כל מצותיך" אז יהי' מובטח לו שאחת מהנה לא נעדרה.

הרב ירחמיאל וויינבלום

- ברוקלין נ.י. -

כב. בשיחת ש"פ קדושים, מבה"ח אייר (ס"ד) נת' מ"ש הר"ן (סוף פסחים) בשם 'הגדה' דספה"ע הוא ההשתוקקות דבנ"י למ"ת.

דלכאורה, עפ"ז היו צריכים לספרו לא כמה ימים עברו מיצי"מ ('היום יום אחד' כו'), אלא 'היום תשעה וארבעים יום' כו' למ"ת.

ונת' דספה"ע ענינה עבודת ההכנה דבנ"י למ"ת באופן ד"קב שלו", שעל"ז נעשים שותפים לא רק לקבלת התורה, אלא גם בנתינת התורה. ולכן סופרים כמה ימים עברו מיצי"מ, דהיינו כמה ימים עברו כבר בהעבודה למ"ת - 'יום אחד', 'שני ימים' כו'. ע"כ ועל"ש בארוכה.

ולהעיר שע"ד מ"ש הר"ן כתב גם החינוך (במצוה שו ועוד) דספה"ע הוא 'להראות בנפשינו החפץ הגדול אל היום הנכבד כו'. ומקשה שם ע"ד שאלה הנ"ל בהשיחה,

וז"ל: (לאחר שכי' המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא"): "וזזה שאנו מונין לעומר, כלומר כך וכך ימים עברו מן המנין, ואין אנו מונין כך וכך ימים יש לנו לזמן?" "כי כל זה מראה בנו הרצון החזק להגיע אל הזמן, ועל כן לא נרצה להזכיר בתחלת חשבוננו רבוי הימים שיש לנו להגיע לקרבן שתי הלחם של עצרת. ואל יקשה עליך לומר, אם כן אחר שעברו רוב הימים של שבעה שבועות אלו למה לא נזכיר מיעוט הימים הנשארים, לפי שאין לשנות מטבע החשבון באמצעו".

* * *

בשיחת ש"פ אחרי, שבה"ג (ס"ל ואילך) נתי' (ע"פ מ"ש בלקו"ש מצורע ש.ז. ס"ד) דמ"ש חז"ל "זדונות נעשות לו כזכיות" אין הכוונה להרע עצמו, וגם לא להניצוץ קדושה שנעשה כמו רע, אלא הכוונה לה"כ המתאוה", דמבואר בד"ה זאת חוקת התורה שבלקו"ת (ועוד דרושי פרה אדומה) ש"כ המתאוה" אינו רע מצ"ע אלא כמו חומר פשוט, וכשעובר עבירה נעשה בו צורה רע כו', וע"י תשובה נפרד הלבושים הרעים, ונשאר כמו שהוא (בתחלתו).

ובגליון לג (רלב) ס"י כתבתי דלכאורה איך שייך לומר על "כח המתאוה" שמהפכים אותו מרע לטוב, הרי הוא מצ"ע אינו רע, אלא שלפי שעה היא מלוּבש ברע גמור. הנה אין שייך לומר על כח המתאוה שהוא מצ"ע אינו רע - שמהפכים אותו כו', (וע"ד (אבל לא ממש) שאין לומר על הניצוץ קדושה שמהפכים אותו (אף שהניצוץ הי' כמו רע, וכחתיכה שנעשית כנבילה)?

אמנם לאח"ז ראיתי בקונטרס העבודה פ"ה (ע' 32) דמבאר דמ"ש בלקו"ת (הנ"ל) שהכח המתאוה בעצם אינו רע - "זהו רק שאין בו ציור רע בעצם אבל מ"מ אינו טוב ואדרבא בטבעו הוא נמשך לענינים חומריים".

ועפ"ז אואפ"ל דלכן שייך לומר על כח המתאוה שמהפכים אותו לטוב והיינו שנוסף ע"ז שע"י תשובה נפרד הלבושים הרעים, הנה גם משנים טבעו שנמשך לענינים חומריים.

אהרן ליב ראסקין

- תות"ל 770 -

כג. בשיחת ש"פ שמנין פ' פרה שנה זו (הנחה בלה"ק) ס"ח איתא: "בנוגע לפירוש תיבת "שנה" שנתבאר בזה (כד"ה בלילה ההוא דפורים שנה זו) שהיא מלשון שינוי, מכיון שכוללת בתוכה את כל שינויי הזמנים כו' - העירו (ב"הערות וביאורים"

- אהלי תורה גליון כט (רכח) ס"ב מהמבואר בכ"מ (ראב"ע עה"פ בא לב, ב. ס"ה השרשים לר' יונה בן ג'נאח ולהרד"ק ע' שנה וע' חדש. ראה ד"ה החודש תרנ"ד פ"ו - הובאו בלקו"ש - ל"ז (תזריע - פ' החודש) ע' 149 ואילך) אודות החילוק בין "חודש" ל"שנה", שחודש הוא מלשון חידוש, ושנה - מלשון חוזר ושונה, ומכיון שכן, נמצא, שבשנה אין ענין של חידוש ושינוי, כי אם דברים החוזרים ונשנים בלבד", עכ"ל.
ועי"ש מה שביאר בזה כ"ק אדמו"ר שליט"א.

אבל קושיא מעיקרא ליתא, כי הם אמרו והם אמרו, דכשם שמבואר בכ"מ ששנה הוא מלשון משנה, שחוזר ונשנה, כך גם מבואר בכ"מ ששנה מלשון שינוי (כמו שנאמר בהמאמר דפורים), והוא: בעבודת הקודש חלק ד' פ"ט (וראה ג"כ שערי אורה - לר"י גיקטליא - שער ה'), הובא בלקו"ש ח"ד ע' 1323, ובד"ה וקיבל ה'תשל"ח. וכ"ה באוה"ת חנוכה שלח, סע"ב, הובא בלקו"ש ח"ה ע' 100 (אלא שבאוה"ת שם הטעם לזה ששנה מלשון שינוי הוא לא כהטעם שנתבאר בלקו"ש ח"ד ובד"ה בלילה ההוא דפורים שנה זו).

והנה ספרי השרשים הנ"ל אינם תח"י כעת לעיניי בהם, אם מבואר בהם גם הפי' בתיבת שנה מלשון שינוי, אבל זה עתה מצאתי בספר הליקוטים (דא"ח) צ"צ ע' שנה, שבאוה"ת מקץ כרך ה' (תקעו, א) מביא שהרד"ק במכלול שרש ישע כתב (גם) ששנה הוא ג"כ לשון שינוי והשתנות. וז"ל הצ"צ שם:

"והנה הרמ"ז בפ' תצא דף רע"ז ע"ב כ' שנה הוא מלשון משנה תורה והיא גם היא לשון שינוי. והרד"ק במכלול כ' שנה תמימה נקראת כן לפי ששבה השמש השנית אל הנקודה שהחלה ממנה עכ"ל, וא"כ הוא מלשון שניות כמו אל בית הנשים שני ומלשון משנה תורה, ובשרש ישע כ' שהוא ג"כ לשון שינוי והשתנות", עכ"ל הצ"צ באוה"ת שם.

ומזה רואים, שבאותם המקומות שמבואר בהם ששנה הוא מלשון משנה, שחוזר ונשנה, מבואר בהם גם ששנה הוא מלשון שינוי והשתנות.

ועפ"ז לא הבנתי גם למה נדחקה ה"מערכת" לתרץ שינוי דחיקא, בה בשעה שמפורש הוא בכ"מ ששנה הוא (גם) מלשון שינוי והשתנות.

וכמוכן שאין הנ"ל גורע כהוא-זה מביאורו של כ"ק אדמו"ר שליט"א, שבא לבאר דוגמא לדבר שישנם ב' (או יותר) פירושים בתיבה אחת.

דרך אגב: אף שהתוכן הנעתק לעיל מההנחה בלה"ק נכון, וכנראה שכן אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א - אבל הלשון שם,

ש"נתבאר בזה שהיא מלשון שינוי" - צריך תיקון, כי בהמאמר דפורים לא נזכר ששנה היא מלשון שינוי, רק ששנה כוללת בתוכה את כל שינויי הזמנים. ועל תוכן זה גם היתה ההערה ב"הערות וביאורים" (אלא שמסיים שם: ואיך אפ"ל ששנה היא מלשון שינוי).

וכנראה שמטעם זה תיקנו בהרשימה ד"הנחות התמימים" (סו"ס כ"ב ור"ס כ"ג), וכתבו בלשון אחר קצת.

הרב צבי הירש נאטיק
- ברוקלין נ.י. -

כד. מה שהביא כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתוועדות דש"פ קדושים דברי הרמב"ם שמשה רבינו קודם הסתלקותו כתב ל"ג ספרי תורה, וכל הקונה אות באחד מהספרי תורה הכלליים מחבר עצמו עם הס"ת שכתב משה.

כדאי להעתיק בזה מה שמצאתי בבית גנזי ספרי דקדוק והיינו בספר עץ חיים מרבינו חיים ב"ר בצלאל, אחי הגאון הק' רבינו מהר"ל מפראג זצקל"ה בשער הראשון בסוף פרק ג' וז"ל:

במניין האצתיות כלם ס' רבוא וארבעים וחמש ומצאתי שהוא כנגד האנשים שקיבלו התורה בהר סיני. שכל אחד מהם זכה להכתב אות אחת בתורה על שמו, ללמד שכל אות ואות נעשה עטרה לראש כל אחד מהם והן הנה הכתרים שקיבלו מהר חורב. עכ"ל.

* * *

בשיחה הנ"ל התבאר שהשם הקדוש והברוך מתחיל ביו"ד ומסיים ביו"ד משום השם א-דני, יש להבין אי כוונתו להשילוב של יוד אלף וכו' או כל השם בשילוב התא האחרונה או השם בשמאל כמו שמבאר בפרי עץ חיים שער כוונת אמן פרק ד', או כולם ביחד.

אבל כיון שהשם שייך לרפואה צריך להיות לו ציור מיוחד ששייך לענין רפואת הקב"ה.

הרב אליעזר צבי זאב צירקינד
- ברוקלין נ.י. -

ש ו נ ו ת

כה. בקשר להוראת כ"ק אד"ש על דבר לימוד הרמב"ם יש להעיר (ע"ד הצחות) ובהקדם מנין המצות להרמב"ם:

מצוה ט"ז להקהל את העם - שנת תשמ"א שנת הקהל.

מצוה יז לכתוב כל איש ס"ת לעצמו - תשמ"ב כתיבת ס"ת הכלליים.

מצוה י"ח לכתוב המלך ס"ת לעצמו ויהיו לו שתי תורות יתר על אחד של כל אדם... שנאמר וכתב לו את משנה התורה הזאת.

להעיר מלשון הרמב"ם בהקדמתו... לפיכך קראתי שם חבור זה משנה תורה לפי שאדם קורא בתורה שבכתב תחילה ואח"כ קורא בזה וידוע ממנו תורה שבע"פ כולה ואינו צריך לקראות ספר אחר ביניהם.

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן
- ברוקלין נ.י. -

ה ל ו ם ל ו ם

כו. י"א אילר: "חליתני - בקמץ..."
וכ"ה בסידור שלי"ה.

"זכר בסגול" - להעיר שזהו לא כמ"ש בסידור שלי"ה.
"קרחו בפתח" - וכ"ה בסידור שלי"ה.

"ומלכותו ואמונתו" - וכ"ה בסידור שלי"ה.

י"ב אילר: "מנו מאמר - מ"ם שלישית קמוצה..."
להעיר שזהו לא כמ"ש בסידור שלי"ה.

"זכור במלאופם" - וכ"ה בסידור שלי"ה.

"לא תסור" - להעיר שזהו לא כמ"ש בסידור שלי"ה.

ב' סיון: "אנא בכח - דקבלת שבת..."

להעיר מסידור שלי"ה שא"א אותו (אז),

"ופרוש עלינו" - להעיר מסידור שלי"ה שכ' ופרנס (בסמ"ך).

ל' תשרי: "הלל...זבדלי ישמרני כו'..."

להעיר מסידור שלי"ה ששם כ' ישמרנו (ל' רבים). - ועפ"ז י"ל שזהו הדיוק והחידוש בהמנהג הזה שהובא ביום זה.

**לזכותו ולזכות
בני משפחתו שיחיו**

נדפס ע"י

א' מאנ"ש שיחיו